

LAGRÅDET

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2022-02-28

Närvarande: F.d. justitieråden Martin Borgeke och Mari Andersson samt justitierådet Petter Asp

Skärpta straff för knivbrott

Enligt en lagrådsremiss den 10 februari 2022 har regeringen (Justitiedepartementet) beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till lag om ändring i lagen (1988:254) om förbud beträffande knivar och andra farliga föremål.

Förslaget har inför Lagrådet föredragits av rättssakkunniga Kajsa Johansson.

Förslaget föranleder följande yttrande.

4 §

Förslaget i remissen innebär att straffen för brott mot knivlagen skärps påtagligt. Detta uppnås bl.a. genom att straffskalorna ändras

– det föreslås att straffskalan för grovt brott ska vara fängelse i lägst sex månader och högst två år medan straffskalan för normalgraden av (det uppsåtliga) brottet ska bli böter eller fängelse i högst ett år – och genom att det införs kvalifikationsgrunder som ska beaktas vid bedömandet av om brottet är grovt.

Lagrådet har i ett tidigare yttrande (se Lagrådets yttrande den 31 januari 2022 över förslaget till En samlad terrorismlagstiftning) framfört invändningar mot den stora överlappning som funnits mellan straffskalan för brott av normalgraden och straffskalan för grovt brott. I det här fallet kan emellertid Lagrådet konstatera, att straffskalkonstruktionen som sådan är väl utformad. Den föranleder således inte några invändningar.

I princip har Lagrådet inte heller i övrigt några invändningar mot förslagen. Så som kriterierna för grovt brott har utformats fordras emellertid en nyanserad tillämpning om regleringen ska leda till rimliga resultat; det gäller också med utgångspunkt i att en relativt kraftig skärpning av straffen är eftersträvad. Här vill Lagrådet särskilt peka på att punkterna 2 och 3 – att föremålet har varit av särskilt farlig beskaffenhet (p. 2) och att innehavet, överlåtelsen eller saluhållandet har avsett flera föremål (p. 3) – tar sikte på omständigheter som i många fall inte ensamma kan ligga till grund för en bedömning av brottets svårhet och därför kan riskera att leda till att grovt brott anses föreligga också i fall där det inte kommer att framstå som rimligt med ett sex månaders fängelsestraff som påföljd.

Lagrådet anser därför att det finns skäl att – tydligare än vad som sker i remissen – betona att det kraftigt skärpta minimistraffet för grovt brott ofrånkomligen skapar ett behov av en nyanserad rättstillämpning, vid vilken en samlad bedömning blir avgörande. Det är ju så, vilket för övrigt också nämns i allmänmotiveringen (s. 17), att förekomsten av en kvalifikationsgrund inte med automatik måste leda

till att brottet bedöms som grovt. Den omständighet som kvalifikationsgrunden avser måste i stället sättas in i sitt sammanhang och utgöra ett led i den helhetsbedömning som alltid ska göras.

Lagrådet noterar slutligen att det i remissen anges bl.a. att gärningsmannens tidigare kriminella belastning kan vara relevant för bedömningen av om ett knivbrott är grovt. En konstruktion av detta slag, där tidigare begångna brott kan påverka bedömningen av svårheten av ett senare brott, förekommer numera bara i något enstaka fall i svensk straffrätt. Som Lagrådet förstår det är det emellertid inte avsett att domstolen vid sin bedömning av om det rör sig om ett grovt brott ska studera den tilltalades belastningsregister. Avsikten har i stället varit att påtala att rätten, när den ska avgöra till vilken grad av knivbrott som en viss gärning hör, ska kunna väga in om föremålet har innehafts av någon person som tidigare har visat sig vara våldsbenägen. Så uppfattat har Lagrådet ingen invändning mot resonemanget. Det finns emellertid anledning att i en kommande proposition vara tydligare på denna punkt.